

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БЮРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

«20 » 04 2023р

«СХВАЛЕНО»
на засіданні кафедри економіки
Протокол № 11 від « 28 » березня 2023 р.
В. Байдала Завідувач кафедри економіки,
Вікторія БАЙДАЛА

«РОЗГЛЯНУТО»
Гарант ОНП «Облік і оподаткування»
Любов ГУЦАЛЕНКО Любов ГУЦАЛЕНКО

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛНИ
МЕТОДОЛОГІЯ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА
ВЛАСНІСТЬ**

Рівень вищої освіти	Третій (освітньо-науковий) рівень
Галузь знань	07 «Управління та адміністрування»
Спеціальність	071 «Облік і оподаткування»
Освітньо-наукова програма	Облік і оподаткування
Факультет	економічний

Розробник доктор економічних наук, професор,
професор кафедри економіки
Єрмаков Олександр Юхимович

Київ – 2023

1. Опис навчальної дисципліни

Методологія наукового дослідження та інтелектуальна власність (назва)

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	
Галузь знань	07 Управління та адміністрування
Освітній ступінь	доктор філософії
Форма навчання	денна та заочна
Спеціальність	071 Облік і оподаткування
Освітньо-наукова програма	Облік і оподаткування

Характеристика навчальної дисципліни

Вид	Обов'язкова
Загальна кількість годин	120
Кількість кредитів ECTS	4
Форма контролю	Екзамен

Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання

	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Рік підготовки	1	1
Семестр	1	1
Лекційні заняття	30 год.	8 год.
Практичні, семінарські заняття	30 год.	12 год.
Лабораторні заняття	-	-
Самостійна робота	60 год.	100 год.
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	4 год.	4 год.

2. Мета, завдання та компетентності навчальної дисципліни

Метою даної дисципліни є формування знань аспірантів з питань методології, методики, технології, організації науково-дослідницької діяльності та інтелектуальної власності в економічній сфері, тобто наукового й практичного підґрунтя для ефективного проведення наукових досліджень для підготовки дисертаційної роботи на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю облік і оподаткування.

Предмет дисципліни: методологія та інтелектуальна власність.

Місце дисципліни в освітньому процесі підготовки аспірантів: навчальна дисципліна «Методологія наукового дослідження та інтелектуальна власність» є обов'язковою компонентою освітньо-наукової програми і входить до циклу спеціальної (фахової) підготовки здобувачів третього рівня освіти зі спеціальністі облік і оподаткування.

Завданням вивчення дисципліни є теоретико-методологічна підготовка здобувачів третього рівня вищої освіти, формування їх культури та навичок проведення наукових досліджень, інтелектуальної власності, впровадження отриманих наукових результатів у практику діяльності.

У результаті вивчення даної дисципліни аспіранти повинні знати:

- методологію і методи наукового економічного дослідження підприємств та галузей національного господарства;
- основи організації наукових досліджень в економіці; права та обов'язки власників прав інтелектуальної власності та інших учасників авторсько-правових відносин;
- особливості підготовки і оформлення дисертаційних робіт економічного профілю.

На підставі одержаних знань аспірант повинен вміти:

- володіти фундаментальною, загальнонауковою, конкретно-науковою методологією та методами економічного дослідження з метою забезпечення реалізації в дослідницькому процесі принципів об'єктивності в оцінці;
- навчитися розробляти наукові проблеми, писати наукові статті, роботи, застосовуючи при цьому нові інформаційні технології, програмні забезпечення тощо;
- сприяти реалізації знань, навичок, творчого мислення в науково - дослідницькій діяльності майбутніх докторів філософії з економіки;
- поважати та захищати авторське право;
- розуміти загальні підходи щодо правової охорони об'єктів інтелектуальної власності, зокрема шляхом державної реєстрації прав на такі об'єкти.

Вивчення дисципліни забезпечує набуття загальних та спеціальних компетентностей, які аспірант буде здатен продемонструвати після опанування її програми (програмовані результати).

Набуття компетентностей:

Інтегральна компетентність (ІК) – Здатність продукувати нові ідеї, розв'язувати комплексні проблеми професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності у сфері обліку, аналізу, контролю, аудиту, оподаткування із застосуванням методології наукової та педагогічної діяльності, зокрема здійснюючи наукове дослідження, що характеризується науковою новизною, теоретичним та/або практичним значенням.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК02. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК03. Здатність працювати в міжнародному контексті.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК01. Здатність планувати і виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання в обліку, аналізі, аудиті та оподаткуванні та дотичних до них міждисциплінарних напрямах.

СК02. Здатність виявляти, формулювати та вирішувати проблеми дослідницького характеру в сфері обліку, аналізу, контролю, аудиту, оподаткування, оцінювати та забезпечувати якість виконуваних досліджень.

СК04. Здатність проводити емпіричні дослідження для встановлення тенденцій розвитку об'єктів дослідження у сфері обліку, аналізу, контролю, аудиту, оподаткування.

СК05. Здатність здійснювати апробацію результатів наукових досліджень, висновків і практичних рекомендацій з обліку, аналізу, контролю, аудиту, оподаткування та сприяти їх впровадженню в науковій та практичній сферах.

СК07. Здатність ініціювати, розробляти і реалізовувати комплексні інноваційні проекти у сфері обліку, аналізу, аудиту, та оподаткування, проявляючи лідерські якості під час їх реалізації.

СК08. Здатність генерувати нові ідеї щодо розвитку теорії та практики обліку, аналізу, аудиту, та оподаткування, аналізувати, оцінювати та прогнозувати відповідні процеси.

Програмні результати навчання (РН):

РН01. Мати концептуальні та методологічні знання з обліку, аналізу, контролю, аудиту, оподаткування і суміжних галузей, а також навички необхідні для проведення наукових і прикладних досліджень, здійснення інновацій на рівні останніх світових досягнень з відповідного напряму.

РН02. Здійснювати пошук, аналізувати, критично осмислювати та систематизувати інформацію, отриману з різних науково-практичних джерел та основних національних, європейських, міжнародних нормативно-правових актів з питань регулювання обліку, аналізу, аудиту та оподаткування.

РН03. Вільно презентувати та обговорювати з фахівцями і нефахівцями результати досліджень, наукові та прикладні проблеми обліку, аналізу, аудиту, оподаткування державною та іноземною мовами, оприлюднювати результати досліджень у наукових публікаціях у провідних міжнародних наукових виданнях.

РН04. Застосовувати загальні принципи та методи економічних і соціальних наук, а також сучасні методи дослідження для провадження досліджень у сфері обліку та оподаткування та викладацькій діяльності.

РН05. Формулювати і перевіряти гіпотези; використовувати для обґрунтування висновків належні докази, зокрема, результати теоретичного аналізу, емпіричних досліджень (опитувань, спостережень тощо) і математичного та/або комп'ютерного моделювання, наявні літературні дані з питань регулювання обліку, аналізу, аудиту та оподаткування.

РН06. Планувати і виконувати емпіричні та/або теоретичні дослідження з обліку, аналізу, контролю, аудиту, оподаткування і суміжних галузей використовуючи сучасні наукові інструменти та дотримуючись норм професійної і академічної етики, критично аналізувати результати досліджень у контексті усього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми.

РН07. Застосовувати сучасні способи пошуку, оброблення й аналізу інформації, зокрема, статистичні і економіко-математичні методи аналізу даних великого обсягу та/або складної структури, спеціалізовані бази даних, інформаційні системи у сфері обліку, аналізу, контролю, аудиту і оподаткування.

РН09. Ідентифікувати наукові та практичні проблеми, здійснювати апробацію результатів наукових досліджень, висновків і практичних рекомендацій з обліку, аналізу, контролю, аудиту, оподаткування та сприяти їх впровадженню в науковій та практичній сферах.

РН10. Глибоко розуміти загальні принципи та методи обліку, аналізу, контролю, аудиту, оподаткування, а також методологію наукових досліджень, застосувати їх у власних дослідженнях у сфері обліку і оподаткування та у викладацькій діяльності.

РН11. Розробляти та реалізовувати наукові та/або інноваційні проекти, які дають можливість переосмислити наявне та створити нове цілісне знання та/або професійну практику і розв'язувати значущі наукові та прикладні проблеми обліку та оподаткування з урахуванням соціальних, економічних та правових аспектів.

РН13. Вільно спілкуватися з питань, що стосуються обліку та оподаткування, з колегами, широкою науковою спільнотою, суспільством у цілому.

Вивчення даної дисципліни базується на діалектичному методі пізнання та загальноекономічних законах і має тісний зв'язок з такими дисциплінами, як філософія, економічна теорія, мікро-, макроекономіка 2, аграрна політика в умовах глобалізації економіки, педагогіка вищої школи, економетричне моделювання наукових бізнес-проектів, теорії та концепції бухгалтерського обліку, облік і оподаткування в управлінні агробізнесом, інформаційні технології в обліку агроформувань, парадигми і концепції економічного контролю, теорія і методологія економічного аналізу, управління ризиками в оподаткуванні, тощо.

Основними формами вивчення даної дисципліни є: лекції, практичні заняття, а також самостійна робота аспірантів.

При проведенні практичних занять головна увага приділяється поглиблению аспірантами теоретичних знань з методології, методики, технології та організації науково-дослідницької діяльності в економіці з широким використанням навчально-методичної та додаткової наукової літератури. Закріплення знань забезпечується шляхом виконання передбачених навчальною програмою завдань. В основу практичних занять покладена робота аспірантів по індивідуальних завданнях під керівництвом викладача.

Згідно з навчальним планом **бюджет навчального часу** на вивчення дисципліни «Методологія наукового дослідження та інтелектуальна власність» становить 120 годин: для денної, заочної та вечірньої форм навчання: 30 год. лекції, 30 год. практичні, 60 год. самостійна робота.

До основних питань, які розкривають зміст структури дисципліни «Методологія наукового дослідження та інтелектуальна власність», належать:

1. Методологія науково-дослідної діяльності і технологія наукової творчості.
2. Методологія та організація наукового економічного дослідження.
3. Інформаційне забезпечення наукових економічних досліджень.
4. Підготовка і оформлення наукових робіт (наукових статей, монографій, наукових доповідей).
5. Академічна добросесність.
6. Інтелектуальна власність.
7. Дисертаційна робота як кваліфікаційне дослідження (виконання дисертації та її захист).

Форма підсумкового контролю іспит за результатами поточного та підсумкового контролю.

3. Програма та структура навчальної дисципліни Методологія наукового дослідження та інтелектуальна власність»

Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Методологія науково-дослідної діяльності і технологія наукової творчості. Місце теорії в наукових дослідженнях. Сутність теорії та її зв'язок з практикою. Підходи до визначення сутності теорії: гносеологічний, логічний, методологічний. Функція та основні складові теорії: ідеї, наукова ідея, гіпотеза, закон, закономірності, принцип, аксіома, теореми, категорія.

Методологія і методи наукового пізнання. Методологія у широкому і вузькому розумінні. Загальна методологія і часткова методологія. Принципи наукової методології: універсального взаємозв'язку, діалектичного протиріччя, єдності якісного і кількісного, діалектичного заперечення та відбиття. Діалектичний підхід в економічних дослідженнях. Діалектика як цілісна система законів, принципів та категорій. Три групи законів: окремі, особливі та загальні. Загальнонаукові та спеціальні принципи, закони, категорії і методи.

Відмінність між методологією та методикою. Функції методології. Що слід розуміти під методологічною основою дослідження. Які принципи належать до загальнонаукових принципів дослідження?

Роль системного підходу у загальнонауковій методології та його сутність. Поняття системи та її основні ознаки. Методологічні принципи, які забезпечують системну спрямованість наукового дослідження і практичного пізнання об'єкта. Що являють структурно-функціональний, системно-діяльнісний, системно-генетичний та інші підходи? Структуризація об'єкта як необхідна умова його вивчення. Сутність синергетичного (синергійного) підходу та його інструментарій. Інформаційний підхід як фундаментальна методологія.

Як здійснюються і за якими напрямами пошуки методологічних основ дослідження? Поняття наукової концепції дослідження.

Мотиви наукової діяльності. Характеристика мотивів, які спонукають людину до наукової діяльності. Передумови наукових успіхів. Якості притаманні науковцю. Місце особистої ініціативи у досягненні наукових результатів. Особливості розумової праці. Роль логічного мислення у науковій діяльності. Основні закони логіки. Характеристика модальних суджень та їх особливості. Сутність безпосередніх умовиводів. Індуктивні та дедуктивні умовиводи, аналогія. Доведення, його структура. Логіка запитань та відповідей. Характеристика логічного мислення. Змішаний тип мислення.

Тема 2. Методологія та організація наукового економічного дослідження. Методологія економічного дослідження як конкретно наукова методологія. Конкретно наукова (або частково наукова) методологія як сукупність ідей або специфічних методів певної науки. Наукові концепції провідних учених-економістів як база для розв'язання конкретної дослідницької проблеми.

Поняття «методика» і «робоча методика». Спеціальні методи: методи збору та узагальнення інформації, аналізу, прогнозування, моделювання, програмно-цільові, евристичні методи.

Методи спостереження та збору даних. Класифікація спостережень у наукових дослідженнях: за повнотою охоплення; за характером врахування факторів; за способом організації.

Методи вибіркового спостереження. Методи відбору інформації: не районованого, випадкового, механічного, типового, багатоетапного, багатофазного, комбінованого, серійного, моментного, малого.

Методи групування. Завдання групування у наукових дослідженнях. Типологічні, структурні та аналітичні групування. Прості, складні, комбіновані та багатомірні групування.

Таблично-графічні методи. Класифікація таблиць: прості (перелікові, хронологічні, територіальні), групові, комбіновані. Вимоги до складання таблиць. Графічний метод. Прогнозування подій і моделювання ситуації у вигляді графіків, діаграм, картограм, кардіограм, логічних схем. Сутність образу графіка. Види графіків за змістом навантаження (порівняння, структури, динаміки, контролю, просторового розташування, варіаційних рядів, залежностей варіюючи показників); за формою (стовпчасті, полосові, квадратні, кругові, фігурні, секторні, лінійні). Картограми та кардіограми, графічні знаки.

Методи аналізу. Сутність і класифікаційні види економічного аналізу за ознаками: галузевою, часовою, просторовою, функціональною, використання

методів, суб'єктів, ступеня охоплення об'єктів, змісту. Групи методів залежно від мети, глибини аналізу та об'єкта дослідження.

Методи інформаційно-логічного аналізу. Метод порівняння. Методи розрахунку відносин та середніх величин.

Методи детермінованого (функціонального) факторного аналізу. Балансовий метод. Індексний метод. Методи визначення тенденцій та показників динаміки. Методи визначення показників варіації. Метод функціонально-вартісного аналізу. Кластерний аналіз, СВОТ-аналіз, SPACE- аналіз.

Сутність та основні етапи організації економічних досліджень. Явища і процеси економічного розвитку, їх пізнання. Етапи наукових досліджень. Реальний робочий план економічного дослідження.

Вибір проблеми та вимоги до теми дослідження. Дослідницька робота як особливий вид діяльності. Етапи вибору проблеми (теми) та його основні вихідні документи. Вимоги, що ставляться до теми дослідження. Визначення мети і завдання наукового дослідження. Формулювання проблеми економічного дослідження.

Розробка структури проблеми – конкретизація проблеми дослідження. Сутність та послідовність конкретизації. Вивчення історичного аспекту проблеми. Виявлення кола вихідних питань дослідження.

Основи методики планування наукового дослідження. Робочий план. План-проспект. Орієнтована структура плану названої роботи. Календарний план-графік та його форма. Схема змістового обґрунтування теми наукового дослідження.

Застосування системного підходу в наукових дослідженнях. Три базових положеннях, на яких ґрунтуються поняття “система”. Принципи системного підходу в наукових дослідженнях: цілісність, всебічність, системоутворюючі відносини, субординація, динамічність, випереджальне відображення.

Правила оформлення результатів наукових досліджень.

Тема 3. Інформаційне забезпечення наукових досліджень. Роль інформації у наукових дослідженнях і класифікація наукових документів. Зв'язок дослідницької та інформаційної діяльності. Критерії визначення якості інформації в науковому дослідженні. Класифікація джерел наукових досліджень. Вихідні джерела наукової інформації. Вторинні (похідні) наукові документи.

Структура та призначення наукових документів. Сигнальна, релевантна, бібліографічна і нова (основна) інформація та їх змістовна характеристика.

Принципи збору інформаційного матеріалу. Робота з літературними джерелами, даним офіційної державної статистики, звітними даним підприємства. Реферативні збірники та бібліографічні покажчики. Правила складання бібліографії.

Інформація про об'єкт дослідження. Складові процесу накопичення та обробки наукової інформації. Пошук вторинної документної інформації з теми.

Аналіз наукової літератури з теми. Науковий факт. Отримання та аналіз первинної інформації. Робоча гіпотеза. Методи і засоби збору даних для перевірки робочої гіпотези.

Тема 4. Підготовка і оформлення наукових публікацій (наукових статей, монографій, наукових доповідей). Наукова публікація: поняття, функції, основні види. Авторський аркуш. Обліково-видавничий аркуш.

Наукова стаття. Структурні елементи статті. Наукова монографія. Тези наукової доповіді (повідомлення).

Методика підготовки та оформлення публікації. Методичні прийоми викладу наукового матеріалу. Техніка написання тексту. Реферат. Доповідь (повідомлення).

Тема 5. Академічна добросесність. Академічна добросесність як сукупність етичних принципів та визначених законом правил. Принципи академічної добросесності. Форми та види академічної відповідальності. Академічний плагіат, самоплагіат та фабрикація. Дотримання академічної добросесності аспірантами як здобувачами ступеня вищої освіти (самостійне виконання дисертаційного дослідження; посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної наукової діяльності та використані при підготовці дисертації методики досліджень і джерела інформації).

Тема 6. Основи інтелектуальної власності. Розкривається роль інтелектуальної власності як інтелектуального капіталу в соціально-економічному розвитку суспільства та її місце у гуманітарній та природничій науках. Розглядаються основи національного законодавства у сфері охорони інтелектуальної власності; висвітлюється роль інтелектуальної власності в регулюванні відносин, що виникають у процесі функціонування різних ланок національної економіки, виробництва, авторсько-правової сфери тощо. Визначаються основні права та обов'язки всіх учасників правових відносин, що виникають у зв'язку зі створенням, використанням об'єктів права інтелектуальної власності чи розпорядженням прав на такі об'єкти; особливості правової охорони різних об'єктів інтелектуальної власності; запобігання порушенням прав інтелектуальної власності та захист прав інтелектуальної власності у судовому порядку. Розглядаються основні форми і механізм комерціалізації результатів інтелектуальної діяльності, прикладні засади розпорядження правами інтелектуальної власності, методика їх обліку та оцінки.

Тема 7. Дисертаційна робота як кваліфікаційне дослідження. Дисертаційна робота. Загальна схема наукового дослідження. Вибір і затвердження теми. Формульовання назви роботи. Складання пояснівальної записки до вибору теми. Затвердження теми. Складання індивідуального і робочого планів.

Мова і стиль дисертаційної роботи. Особливості наукової мови. Стилістичні особливості. Стисливість.

Загальні вимоги до оформлення дисертаційної роботи. Нумерація. Подання текстового матеріалу. Літерні абревіатури. Ілюстрації. Таблиці. Формули. Посилання. Вимоги до цитування. Список використаних джерел. Додатки.

Структура навчальної дисципліни
«Методологія наукового дослідження та інтелектуальна власність»
 для повного терміну денної (заочної) форми навчання

4. Навчальний план дисципліни «Методологія наукового дослідження та інтелектуальна власність»

Назви атестацій і тем	денна форма						заочна форма					
	усьо го	у тому числі					усь ого	у тому числі				
		л	п	ла б	ін д	с. р.		л	п	ла б	ін д	с. р.
Тема 1. Методологія науково-дослідної діяльності і технологія наукової творчості	16	4	4	-	-	8	12	1	2	-	-	10
Тема 2. Методологія та організація наукового економічного дослідження	18	4	4	-	-	10	23	1	2	-	-	20
Тема 3. Інформаційне забезпечення наукових економічних досліджень	15	4	3	-	-	8	12	1	1	-	-	10
Тема 4. Підготовка і оформлення наукових публікацій	16	4	4	-	-	8	13	1	2	-	-	10
Тема 5. Академічна добросесність	17	4	5	-	-	8	13	1	2	-	-	10
Тема 6. Інтелектуальна власність	18	4	6	-	-	8	23	1	2	-	-	20
Тема 7. Дисертаційна робота як кваліфікаційне дослідження	22	6	6	-	-	10	24	2	2	-	-	20
Усього годин	120	30	30	-		60	120	8	12	-	-	100

5. Теми семінарських занять
(не передбачено навчальним планом)

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Методологія науково-дослідної діяльності і технологія наукової творчості	4
2	Тема 2. Методологія та організація наукового економічного	4

	дослідження	
3	Тема 3. Інформаційне забезпечення наукових економічних досліджень	3
4	Тема 4. Підготовка і оформлення наукових публікацій	4
5	Тема 5. Академічна добросередищність	5
6	Тема 6. Інтелектуальна власність	6
7	Тема 7. Дисертаційна робота як кваліфікаційне дослідження	6
	Разом	30

7. Теми лабораторних занять

(не передбачено навчальним планом)

8. Контрольні запитання, комплекти тестів для визначення рівня засвоєння знань здобувачів

Контрольні питання

1. Предмет і сутність науки та її головна функція. Класифікація наук.
2. Науково-технічний потенціал та організація науково-дослідної діяльності в Україні.
3. Що являє собою наукове дослідження?
4. Дайте визначення поняттю «Теорія» та назвіть функції наукових теорій.
5. Що виражают такі поняття: 1) закон; 2) закономірність; 3) парадокс.
6. Як може бути представлена типова логічна структура наукового дослідження?
7. Надайте визначення понять «Системний підхід (системний аналіз і синтез)».
8. Дайте визначення поняттю «Наукова діяльність»
9. На чому базується системний підхід в наукових дослідженнях?
10. Перелічіть принципи системного підходу в наукових дослідженнях?
11. Що являє поняття «Системний аналіз»?
12. Що має забезпечити робоча гіпотеза?
13. Основні критерії визначення якості інформації в науковому дослідженні.
14. Назвіть вихідні джерела наукової інформації.
15. Що являє собою робочий інструментарій, який використовується в наукових дослідженнях?
17. Що являє наукова концепція?
18. Що являє поняття «гіпотеза»?
20. Дайте визначення поняттю «методологія наукового дослідження»:
21. Назвіть принципи наукової методології:
22. Розставити поняття у відповідності до їх характеристик: 1. Теорія. 2. Методологія. 3. Методика.
23. У сучасній методології науки діалектика – це?
24. Які основні групи загальних методів наукових досліджень?
25. Які є групи законів наукових досліджень в економіці?
26. Які закони належать до логічних?
27. Що передбачає закон виключеного третього?
28. На яких принципах формується наукова теорія в економіці:
29. Які методи належать до методів наукового пізнання?
30. Перелічте загальнонаукові методи наукових досліджень в економіці:
31. Що являють собою методи теоретичного дослідження?
32. Визначте методи теоретичного дослідження?

33. Що являє поняття «робоча методика»?
34. Класифікація спостережень у наукових дослідженнях:
35. Які з груп загальних методів наукового пізнання належать до методів емпіричного дослідження?
36. Які є умовиводи?
37. Наукова ідея як форма відображення у думках нового розуміння об'єктивної реальності.
38. За якими ознаками класифікують види економічного аналізу?
39. Завдання групування у наукових дослідженнях.
40. Які є методи інформаційно-логічного аналізу?
41. Що являє собою балансовий метод?
42. Балансовий метод як метод планування та аналізу господарсько-виробничої діяльності.
43. Що передбачає метод функціонально-системного підходу?
44. Які методи використовують для перевірки робочої гіпотези?
45. Моделювання як метод дослідження об'єктів пізнання на їх моделях.
46. Для чого застосовуються економіко-математичні методи аналізу?
47. Яке призначення мають наступні моделі: А) Статичні; Б) Динамічні; В) Аналітичні?
48. Назвіть ознаки синергетичних систем:
49. Мета і завдання факторного аналізу.
50. Що являють такі складові графічного методу: графік; графічний образ; поле графіка?
51. Що є основними елементами, які формують зміст мети дослідження?
52. Охарактеризуйте структурні елементи наукової статті.
53. Які є складові процесу накопичення та обробки наукової інформації?
54. Що являють наступні публікації: 1) Монографія. 2) Тези. 3) Наукова стаття?
55. Що являє собою конференція?
56. Аргументація як сугубо логічний процес.
57. Що являє собою академічна добросередньоть?
58. Академічна добросередньоть як сукупність етичних принципів та визначених законом правил.
59. Принципи академічної добросередньоть.
60. Форми та види академічної відповідальності.
61. Академічний плагіат, самоплагіат та фабрикація.
62. Роль інтелектуальної власності як інтелектуального капіталу в соціально-економічному розвитку суспільства.
63. Основні права та обов'язки всіх учасників правових відносин, що виникають у зв'язку зі створенням, використанням об'єктів права інтелектуальної власності чи розпорядженням прав на такі об'єкти.
64. Особливості правової охорони різних об'єктів інтелектуальної власності.
65. Запобігання порушенням прав інтелектуальної власності та захист прав інтелектуальної власності у судовому порядку.
66. Основні форми і механізм комерціалізації результатів інтелектуальної діяльності.
67. Що являє собою академічна добросередньоть?
68. Академічна добросередньоть як сукупність етичних принципів та визначених законом правил.
69. Принципи академічної добросередньоть.
70. Форми та види академічної відповідальності.
71. Академічний плагіат, самоплагіат та фабрикація.
72. Роль інтелектуальної власності як інтелектуального капіталу в соціально-економічному розвитку суспільства.
73. Основні права та обов'язки всіх учасників правових відносин, що виникають у зв'язку зі створенням, використанням об'єктів права інтелектуальної власності чи розпорядженням прав на такі об'єкти.
74. Особливості правової охорони різних об'єктів інтелектуальної власності.
75. Запобігання порушенням прав інтелектуальної власності та захист прав інтелектуальної власності у судовому порядку.

66. Основні форми і механізм комерціалізації результатів інтелектуальної діяльності.
67. Як відбувається процес реєстрації права інтелектуальної власності на науковий твір (статтю)?
68. Наведіть визначення дисертаційної роботи.
69. Що являє собою дисертаційна робота?
70. З чого розпочинається дисертаційна робота?

Зразок завдання для визначення рівня засвоєння знань здобувачів

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ			
Ступінь вищої освіти «Доктор філософії», спеціальність 071 «Облік і оподаткування»	Кафедра економіки, 2023-2024 навч. рік	Екзаменаційний білет № 1 з дисципліни «Методологія наукового дослідження та інтелектуальна власність»	Затверджую Зав. кафедри (підпис) Байдала В.В.
Екзаменаційні запитання			
1. Дайте характеристику поняття «Наукове дослідження».			
2. В чому полягають особливості якості інформації в науковому дослідженні?			
Тестові завдання різних типів			

1. Яка з наведених відповідей найбільше відповідає поняттю «Теорія»?

1	Система поглядів, теоретичних положень, основних тверджень щодо об'єкта дослідження, які об'єднані певною ідеєю.
2	Духовне, розумове відображення і відтворення об'єктивної реальної дійсності.
3	Структурована система достовірних, глибоких та конкретних знань про дійсність, яка дає цілісне, синтетичне уявлення про закономірності та суттєві характеристики об'єкта пізнання.
4	Думка, виражена в узагальненій формі, яка визначає суттєві і необхідні ознаки предметів та явищ і взаємозв'язки.

2. Що виражають такі поняття:

1. Закон. 2. Закономірність. 3. Парадокс.	A. Два протилежні твердження суджень, кожне з яких є переконливим доказом. B. Певний внутрішній суттєвий зв'язок явищ, процесів і особливостей матеріальних об'єктів. C. Певна впорядкованість подій, відносна постійність головних детермінуючих факторів.
---	---

3. Як може бути представлена логічна структура наукового дослідження:

1	Послідовністю «гіпотеза – проблема – теорія».
2	У вигляді послідовності: «ідея – гіпотеза – теорія».
3	У вигляді ланцюга такої послідовності: «проблема – гіпотеза – теорія».
4	Послідовністю «теорія – гіпотеза – проблема».

4. Дайте визначення поняттю «наукова діяльність»

..., спрямована на здобуття і використання нових знань.
---

5. Дайте визначення поняттю «наукова діяльність»

..., спрямована на здобуття і використання нових знань.
---

6. Перелічіть принципи системного підходу в наукових дослідженнях?

Цілісність, всебічність, ..., ..., динамічність, випереджальне відображення.
--

7. Які є підходи до класифікації наук?

1	Методичний, гносеологічний, логічний.
2	Класичний, логічний, вибірковий.

3	Методологічний, гносеологічний, логічний.
4	Математичний, психологічний, тактичний.

8. Розставити поняття у відповідності до їх характеристик

1. Теорія. 2. Методологія. 3. Методика.	A. Наука про структуру, логічну організацію, методи та засоби діяльності.
	B. Система правил і прийомів використання певної сукупності методів дослідження, включаючи техніку й операування різноманітними операціями під час пізнання.
	C. Структурована система достовірних, глибоких та конкретних знань про дійсність, яка дає цілісне, синтетичне уявлення про закономірності та суттєві характеристики об'єкта пізнання.

9. Які методи належать до методів наукового пізнання?

1	Статистико-економічні.
2	Загальнонаукові, конкретно-наукові і спеціальні.
3	Статистико-економічний, розрахунково-конструктивний, монографічний, економіко-математичний, експериментальний, абстрактно-логічний.
4	Монографічний, абстрактно-логічний, графічний, статистичний.

10. Метод функціонально-системного підходу – це:

У бланку відповідей впишіть правильну відповідь

9. Методи навчання

При вивченні дисципліни використовуються такі методи навчання:

Залежно від джерела знань: словесні (пояснення, бесіда, дискусія, діалог); наочні (демонстрація, ілюстрація); практичні (рішення задач, ділові ігри).

За характером пізнавальної діяльності: пояснювано-наочний проблемний виклад; частково-пошуковий та дослідницький методи.

За місцем у навчальній діяльності:

- методи організації й здійснення навчальної діяльності, що поєднують словесні, наочні і практичні методи; репродуктивні й проблемно-пошукові; методи навчальної роботи під керівництвом викладача й методи самостійної роботи здобувачів вищої освіти;

- методи контролю й самоконтролю за навчальною діяльністю: методи усного, письмового контролю; індивідуального й фронтального, тематичного і систематичного контролю.

У процесі викладання навчальної дисципліни для активізації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти передбачено застосування таких навчальних технологій:

- робота в малих групах дає змогу структурувати практично-семінарські заняття за формою і змістом, створює можливості для участі кожного здобувача вищої освіти в роботі за темою заняття, забезпечує формування особистісних якостей та досвіду соціального спілкування;

- семінари-дискусії передбачають обмін думками і поглядами учасників з приводу даної теми, а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди і переконання, вміння формулювати думки й висловлювати їх, вчать оцінювати пропозиції інших людей, критично підходити до власних поглядів;

- мозкові атаки – метод розв'язання невідкладних завдань, сутність якого полягає в тому, щоб висловити як найбільшу кількість ідей за обмежений проміжок часу, обговорити і здійснити їх селекцію;

- кейс-метод – метод аналізу конкретних ситуацій, який дає змогу наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності фахівців і передбачає розгляд виробничих, управлінських та інших ситуацій, складних конфліктних випадків, проблемних ситуацій, інцидентів у процесі вивчення навчального матеріалу;

- презентації – виступи перед аудиторією, що використовуються для подання певних досягнень, результатів роботи групи, звіту про виконання індивідуальних завдань, інструктажу, демонстрації.

10. Форми контролю

Відповідно до «Положення про екзамени та заліки у здобувачів вищої освіти ступеня доктор філософії в Національному університеті біоресурсів і природокористування України» затвердженого вченовою радою НУБіП України 23 лютого 2022 року, протокол № 7 із внесеними змінами Вченовою радою НУБіП України 29 травня 2020 р., протокол №10, видами контролю знань здобувачів вищої освіти ступеня доктор філософії є поточний контроль, проміжна та підсумкова атестації.

Критерії оцінювання знань усного та письмового опитування.

Критеріями оцінки усного та письмового опитування є:

- повнота і правильність відповіді;
- ступінь усвідомлення, розуміння вивченого;
- повне оформлення відповіді.

Контрольні заходи включають поточний та підсумковий контроль знань здобувача. Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних та в процесі здійснення самостійної роботи за такими напрямками: експрес-опитування, тести, індивідуальні завдання, та інші через систему ELEARN.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних, лабораторних та семінарських занять і має на меті перевірку рівня підготовленості здобувачів вищої освіти до виконання конкретної роботи.

Засвоєння здобувачем вищої освіти програмного матеріалу вважається успішним, якщо рейтингова оцінка його становить не менше, ніж 60 балів за 100-балльною шкалою.

Семестрова атестація проводиться у формах семестрового екзамену або семестрового заліку з конкретної навчальної дисципліни.

Семестровий екзамен - це форма підсумкової атестації засвоєння здобувачем вищої освіти теоретичного та практичного матеріалу з навчальної дисципліни за семестр.

Аспіранти зобов'язані складати екзамени і заліки відповідно до вимог навчального плану у терміни, передбачені графіком освітнього процесу.

Зміст екзаменів і заліків визначається робочими програмами дисциплін.

11. Розподіл балів, які отримують здобувачі

Оцінювання знань здобувачів вищої освіти відбувається за 100-балльною шкалою і переводиться в національні оцінки згідно з табл. 1 «Положення про екзамени та заліки у здобувачів вищої освіти ступеня доктор філософії в Національному університеті біоресурсів і природокористування України», затвердженого Вченою радою НУБіП України від 24.05.2017 р., протокол №11 із внесеними змінами Вченою радою НУБіП України від 29 травня 2020 р., протокол №10.

Таблиця 1. Співвідношення між рейтингом здобувача вищої освіти і національними оцінками

Рейтинг студента, бали	Оцінка національна		за результати складання заліків
	екзаменів		
90-100	Відмінно	Зараховано	
74-89	Добре		
60-73	Задовільно		
0-59	Незадовільно		Не зараховано

Для визначення рейтингу здобувача вищої освіти із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу з навчальної роботи $R_{\text{НР}}$ (до 70 балів):

$$R_{\text{дис}} = R_{\text{НР}} + R_{\text{АТ}}$$

12. Методичне забезпечення

1. Єрмаков О.Ю. Методологія наукового дослідження та організація підготовки дисертаційної роботи: Методичні рекомендації для самостійної роботи здобувачів ступеня доктора філософії галузі знань 07 «Управління та адміністрування». Київ: ЦП Компрінт, 2021. 75 с.

2. Електронний навчальний курс: Методологія наукового дослідження та організація підготовки дисертаційної роботи для здобувачів вищої освіти ступеня доктор філософії. URL: <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=4415>

13. Рекомендована література з дисципліни «Методологія наукового дослідження та інтелектуальна власність» *Основна*

1. Антошкіна Л.І., Стеченко Д.М. Методологія економічних досліджень: підручник. К.: Знання, 2015. 311с.
2. Базилевич В.Д. Інтелектуальна власність: підручник. К.: Знання, 2014. 671 с.
3. Гаврилов Е. В. Технологія наукових досліджень і технічної творчості / Е. В. Гаврилов, М. Ф. Дмитриченко, В. К. Доля та ін. Київ : Знання України, 2007. 318 с.
4. Єрмаков О.Ю. Основи наукових досліджень в економіці. Навчальний посібник. Київ: ЦП «Компрінт», 2015. 90 с.

5. Єрмаков О.Ю., Погріщук Г.Б., Чорнодон В.І. Основи методології наукових економічних досліджень: Навчальний посібник. Тернопіль: «Підручники і посібники», 2010. 290 с.
6. Економічні дослідження (методологія, інструментарій, організація, апробація): навч. посіб./ за ре. А.А. Мазаракі. 2-ге вид., допов. К.: Київ. нац. торг.-екон. ун.-т, 2011. 296 с.
7. Інтелектуальна власність: підручник для студентів неюридичних факультетів / В. О. Семків, Р. С. Шандра. – Львів: Галицький друкар, 2015. 280 с.
8. Клименко М.О., Фещенко В.П., Вознюк Н.М. Основи та методологія наукових досліджень: навч.посіб. К.: Аграрна освіта. 2010. 351 с.
9. Методологія наукових досліджень: [навч. посіб.] / В. С. Антонюк, Л. Г. Полонський, В. І. Аверченков, Ю. А. Малахов. К.: НТУУ «КПІ», 2015. 274 с.
10. Методологія науково-дослідницької діяльності: Навчальне видання. [Електронний ресурс]: навч. посібник для аспірантів спеціальності 186 «Видавництво та поліграфія» ОНП «Видавництво та поліграфія» третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти / КПІ ім. Ігоря Сікорського / Уклад.: Т. А. Роїк. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021. 56 с.
11. Основи методології та організації наукових досліджень: Навч. посіб. для студентів, курсантів, аспірантів і ад'юнктів / за ред. А. Є. Конверського. К.: Центр учебової літератури, 2010. 352 с.
12. Порядок присудження наукових ступенів: Постанова Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/567-2013-p.
13. Про внесення змін до Порядку присудження наукових ступенів: Постанова Кабінету Міністрів України від від 20 листопада 2019 р. № 943. Урядовий портал. go.ua/
14. Пістунов І.М. Основи наукових досліджень: Курс лекцій. URL: http://library.donntu.edu.ua/bibl_fah/osnnaukdosldnepr.pdf
- 15.Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. №1556-18. URL:zakon.rada.gov.ua/go/1556-18. (дата звернення 10.01.2023)
16. Про освіту: Закон України (редакція від 24.06.2020, підстава - [725-IX](#). Відомості Верховної Ради (ВВР). 2017. № 38-39. Ст.380.
17. Про науково-технічну інформацію: Закон України від 25.06.93. № 3323-XII. Відомості Верховної Ради (ВВР.. 2016. № 3. Ст.25).
18. Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України від 26.11.2017. №848-VIII. Відомості Верховної Ради України. 1999. №2-3. Ст. 20.
19. Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки: Закон України від 11.07.2002 №2623-III. Відомості Верховної Ради України. 2001. №48. Ст. 253.
20. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23.12.1993 р. № 3792-XII. Відомості Верховної Ради України. 1994. № 13. Ст. 64.
21. Про концепцію науково-технічного та інноваційного розвитку України: Постанова Верховної Ради України від 13.07.99 №916-XIV. Відомості Верховної Ради України. 1999. №37. Ст. 336.
- 22.Романчиков В.І. Основи наукових досліджень. Навчальний посібник. К.: Центр учебової літератури, 2007. 254 с. М.: Издательство РГПУ им. А.И.

- Герцена, 2004. 639с. URL: http://dmeti.dp.ua/file/kdoczn_10892.pdf (дата звернення 10.01.2023)
23. Тимчасове положення «Про організування атестації здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії у Національному університеті біоресурсів і природокористування України». К.: НУБіП України, 2020. 61 с.
24. Цибульов П.М., Бутнік-Сіверський О.Б. Економіка інтелектуальної власності: підручник. К.: ПВ, 2008. 408 с.
25. Юринець В. Є. Методологія наукових досліджень: навч. посібник / В. Є. Юринець. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2011. 178 с.
- Допоміжна**
26. Єрмаков О.Ю. Методологічні аспекти дослідження організаційних форм аграрного виробництва. Науковий вісник НАУ. 2001. №43.
27. Єрмаков О.Ю. Методологія економічного дослідження організаційних форм виробництва. Економіка АПК. 2003. №1.
28. Єрмаков О.Ю. Організаційно-економічні засади ефективного господарювання в аграрній сфері в умовах вступу України до СОТ. Вісник аграрної науки Причорномор'я. Миколаїв. 2007. Вип.4 (42). С.11-19.
29. Єрмаков О.Ю., Кареба М.І. Методичні аспекти узагальненої економічної оцінки економічної ефективності використання ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств. Зб. наук. праць ЧДТУ. Серія «Економічні науки». Черкаси: ЧДТУ, 2009. Вип. 22. Ч.2. С.12-15.
30. Єрмаков О.Ю., Харченко Г.А. Методологічні засади формування агропродовольчого потенціалу сільськогосподарських підприємств. Сталий розвиток економіки. 2012. №5 (15). С.78-82.
31. Єрмаков О.Ю., Шевелюк О.О. Формування ефективного земельно-ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств. Монографія. К.: ЦП «Компринт», 2013. 208 с.
32. Єрмаков О.Ю., Лайко О.О. До методології формування стратегій розвитку сільськогосподарських підприємств. Науковий вісник НУБіП України. Серія: Економіка, аграрний менеджмент, бізнес. 2014. Вип. 200. Ч.2. с.107-114.
33. Єрмаков О.Ю. Методологія економічного дослідження аграрних проблем. Вісник аграрної науки Причорномор'я, 2014. Вип. 3 (80). Т.2. С.5-12.
34. Єрмаков О.Ю., Судомир М.Р. The methodology of assessing the competitive stability of enterprises. Науковий вісник НУБіП України. Серія: Економіка, аграрний менеджмент, бізнес. 2015. Вип.231. С.25-33.
35. Єрмаков О.Ю. та ін. Економічний потенціал сільськогосподарських підприємств: теорія і практика: монографія./ За ред. професора О.Ю. Єрмакова. К: ЦП «Компринт». 2017. 476 с.
36. Ermakov O.Yu., Velichko O.V., Bohach L.V., Nahorniy V.V. To question of estimation of production potential of agricultural enterprises// Financial and credit activity: problems of theory and practice. V. 3. № 26. 2018. P. 162-168. Web of Science Core Collection. Сайт – fcd.org.ua

37. Єрмаков О.Ю., Надвіничний С.А. До методології кластеризації розвитку аграрної сфери України. Інвестиції: практика та досвід: наук. жур. № 18. 2018. С. 14-21.
38. Єрмаков О.Ю., Гнатенко Є.Ю., Нагорний В.В. Інноваційне забезпечення розвитку сільськогосподарського виробництва в Україні: Монографія. К.: ФОП Ямчинський О. В. 2019. 182 с.
39. Inna M. Novak, Oleksandr Y. Ermakov, Olesia A. Demianyshyna, Alla A. Revytska Digitalization As A Vector Of Technological Changes Of Ukraine (Scopus). International Journal of Scientific & Technology Research, 2020. January 2020. Volume 9, Issue 01, 3429-3434 pp.
40. Oleksandr Yu. Yermakov, Vitaliy I. Litvinov. Conceptual principles of effective labor motivation as a premise of competitive functioning of agricultural enterprises. Optimum. economic studies. 2020. Nr 2 (100). 93-104 pp.
41. Єрмаков О.Ю., Костецька І.І. Роль індустріальних парків для стратегічного розвитку територій. Економічний простір: Збірник наукових праць. № 174. Дніпро: ПДАБА, 2021. С. 90-94.
42. Єрмаков О.Ю., Літвінов В.І., Жибак М.М. Методологічні засади формування системи трудової мотивації в сільськогосподарських підприємствах. Агросвіт. 2021. № 24. С. 3-10.
43. Єрмаков О.Ю., Тюріна А.А., Калашникова Г.О. Економічна оцінка інвестиційного потенціалу аграрного сектору України. Біоекономіка та агробізнес
[URL:<http://journals.nubip.edu.ua/index.php/Bioeconomy/article/view/16342>](http://journals.nubip.edu.ua/index.php/Bioeconomy/article/view/16342)
44. Oleksandr Yermakov, Iryna Kostetksa. Directions of Rural Areas Development in Ukraine and Poland. ANNALES Universitatis Mariae Curie-Sklodowska. Section B (Польща, Люблін). Vol. 77 (2022). P. 91-110. ISSN: 0137-1983; e-ISSN: 2083-3601
45. Oleksandr Yermakov, Iryna Kostetska. Environmental Challenges of The Green Economy: Case of Ukraine. JESSD-2022. IOP Conf. Series: Earth and Environmental Science 1111 (2022) 012002. IOP Publishing. doi:10.1088/1755-1315/1111/1/012002
46. Oleksandr Yermakov, Hanna Kalashnykova. Transformation of economy, finance and management in modern conditions: Scientific monograph. Riga, Latvia: Baltija Publishing, 2022. 664 p. Agricultural sector of Ukraine: development. Conditions of functioning (P. 310-324).

Інформаційні ресурси

1. Електронна бібліотека НУБіП України <https://nubip.edu.ua/node/17325>
2. Законодавство України <https://zakon.rada.gov.ua/>
3. Верховна Рада України www.rada.gov.ua
4. Кабінет Міністрів України www.kmu.gov.ua
5. Міністерство фінансів www.minfin.gov.ua
6. Державна податкова служба України www.tax.gov.ua
7. Державна служба статистики України www.ukrstat.gov.ua
8. Національний інститут стратегічних досліджень www.niss.gov.ua

9. Центр перспективних соціальних досліджень www.cpsr.org.ua
10. Антимонопольний комітет України www.amc.gov.ua
11. Положення «Про атестацію здобувачів ступеня доктора філософії у Національному університеті біоресурсів і природокористування України»/ Рішення Вченої ради Національного університету біоресурсів і природокористування України від 23 лютого 2022 року, протокол № 7.